

Unitárius Jövendő

Egyháztársadalmi, hitéleti és missziói célokat szolgáló lap.

Felelős szerkesztő: KOVÁCS LAJOS brassói lelkész-esperes.

Megjelenik minden hónapban. Előfizetési ára Romániában évi 130 lej. Magyarországon évi 5 Pengő. Más országokban ennek megfelelő összeg

Csendes óra:

Olykor az élet küzdelmei és nyugtalanságai között magamba szállok s elgondolkozom az ember hitvilága felett. Nem kétlem, hogy mindenik vallás Istenhez vezet, ha gondviselése erejében őszintén elmerülünk. Valójában azonban mégsem elégít ki mindenik hitfelfogás. Egyik csökönnyösen ragaszkodik sok évezredes hagyományaihoz s hitvilágát gépiessé teszi, melyből hiányzik az életet adó erő. Másik az egyéni gondolkodásnak is utat enged, de a külsőségektől nem tud szabadulni, mi által hitvilága is erőtlenné válik. Egyik káprázatos fényességgel igyekszik táplálni és gazdagítani a képzeletet és sokszor megvesztegeti az ítélet igazságát, lényegében azonban rideg és szegény marad. A másik titkok világába vezet, hol az öntudat homályban marad és nem használhatja erejét. Az öntudatlan hit nélkülözi a gondolkodó észet s így a lelki erő megújítására képtelen. Sokszor félszeg okoskodásokkal találkozunk, amely olyan tanításokat hirdet, melyeket a józan ész első hallásra visszautasít. Az ilyen hitvilág legfeljebb megzavarja egyeseknek a lelkét, de megnyugtatni nem tudja, annál kevésbbé tudja kielégíteni a kutató elmét. Vannak, akik a reájok parancsolt hitet gondolkodás nélkül elfogadják, mert sohasem veszik bonckés alá, amit egyházi vonatkozásban hallanak. Ezért van, hogyha mégis gondolkozni kezd valaki a hit kérdéseiről, megzavarodva vagy éppen megrendülve áll az addig hallottak alapján előtte föltáruló üres lelki világ előtt s ha talán egészen hitlenné nem is, de egyháziatlanná válik.

A hitbelileg is gondolkozó ember azonnal megérzi, hogy ő milyen szűk és szinte minden önállóságot nélkülöző lelki világban mozog és szabadabb, magasabb, önállóbb szellemi és hitélet után kezd vágyódni. A művelődés bámulatos eredményei más színben tünnek fel előtte és vonzólag hatnak reá. De hány ember van úgy a hitben rejlő igazsággal, mint a gyermek a szívárvánnyal. Fut utána, azonban gondolkodása alapjává, élete igazságává tenni nem tudja.

Milyen sokan vannak, akik a vallásról, a hitvilágról még mindig gyermekmódra gondolkoznak és szólnak. Ha egy tisztább és öntudatosabb hitvilágnak a vágya fel is ébredt bennök, elég erővel még nem jutottak el ahhoz a nagy lelki fordulóhoz, amikor a bennök feltámadt lelki világosság mellett szakítanak a multtal, a hit gyermekies gondolkodásával s a megismert hitigazság alapján új hitvilágot teremtenek a maguk számára. Olyan hitvilágot, amely összhangban

Új helyzet előtt:

Az 1940. augusztus hó 30-án történt bécsi döntés nemcsak az érdekelt országokat állította új helyzet elé, hanem unitárius egyházunkat is.

A változás az Erdély földjén élő egységes magyar unitárius egyházat két részre osztotta. Unitárius egyházunk 400 esztendőre visszanező utjában sok megpróbáltatásnak volt kitéve. De a sors a mostanihoz hasonló próba elé még nem állította.

Egészen napjainkig a magyar unitárius egyház, nagyon kevés kivétellel, területileg egységes volt. Most kettészakadt. Mintegy 120 egyházközségből kb. 70 magyar területre esett és mintegy 50 Romániában folytatja működését. Romániai szempontból a helyzetet súlyosítja az, hogy a püspöki székhely és az egész központi szervezet, a lelkészképző intézet és a főgimnáziumok, valamint az egyházi vagyon Magyarországon maradt. Azoknak, akik Romániában folytatják egyházi életüket, új vezetőséget és új egyházi szervezetet kell létrehozniok s vállalniok kell a Bors hagyaték bonyodalmas, rendezetlen ügyeinek továbbvitelét, amely az eddig egységes unitárius egyháznak is az utóbbi időben legsúlyosabb terhét jelentette, a romániai unitárius egyháznak pedig szinte egyetlen vagyonát képezi.

van a lélek mélyebb vágyával s az élet magasabb céljával.

Lehetnek, akik felismerve a hitigazság tisztaságát, a bennök végbemenő nagy lelki vívódások miatt a küzdelemben kimerülnek és összetörnek, mások pedig a kiábrándulás lesújtó csalódásával vallják be, hogy csakugyan szívárvány volt, amit eddig kergettek.

Milyen más az unitárius ember vallásos gondolkodása. Tisztán lát és világosan gondolkodik. Az életet a maga valóságában fogja fel s annak magasabb vágya lelkesíti akaraterejét. Hit dolgában lelki kényszer nem köti. Istenben él és Isten akaratát hordozza magában. Hitvilágának a tisztasága és szabadsága szabja meg életének irányát. Tudja, hogy hite régen leélte gyermekkorát. Az unitárius ember nem pillangót üző gyermek, hanem a végtelen messzeségbe néző öntudatos férfi, aki zavartalanul biztosan megy az örökkévaló célok után.

Azonban ha fájdalmas is ez a helyzet, de nem kétségbeejtő. Hívainknek hagyományos egyházszeretete és hitbuzgósága átsegít a kezdet nehézségein. Az összetartás ereje és a soha el nem maradt szükséges áldozatnak a meghozatala megteremti az alapot, melyen elindulni és továbbmenni lehet. Az unitárius gondolkozásnak és vallásos szellemnek nagy gyengeségét jelentené, ha a változott helyzettel és a vele járó nehézségekkel férfiasan szembenézni nem tudnánk. Meg fogjuk teremteni az új egyházi vezetőséget és a feltétlenül szükséges egyházi szervezetet, melyre nézve a munka már megindult. A lelkesítés fontos ügye a két ország kormánya közötti megegyezésre vár. Az ifjúság középiskolai tanulásának a kérdése felekezeti alapon megoldható, stb.

Legfontosabb kérdésnek tehát a szervezés munkája marad. Egyházas érzéstől áthatott és az unitárizmust mindennél többre becsülő, hozzáértő és az egyháznak egyénileg is súlyt adó embereket kell az élre állítanunk. Olyanokat, akik feltétlenül szilárd erkölcsi alapon állanak és az egyház tekintélyét önzetlen munkával, tisztakezűséggel és szellemi erővel, határozott jellemmel és gerinces magatartással meg tudja védeni; kiknek vezetésre való hivatottsága biztosíték arra, hogy a szervezés nagy munkáját el fogják végezni s az új helyzetben az előrelátható nehézségek dacára reményteljes egyházi életet, öntudatos unitárizmust fognak teremteni.

Ebbe a munkába belekapcsolódik az „Unitárius Jövendő” is, amely egy esztendei erkölcsi alapon álló, meg nem félemlithető tisztító munkája után továbbfolytatja hivatását. A jogos kritika gyakorlása, bár szűkebb térre szorítása mellett különösen a hit-erősítés kidomborítására törekszik. Figyelemmel kíséri a romániai unitárius egyház helyzetét, törekvéseit és építő munkáját s arról számot ad. Beszámol a közelben és távolban levő unitárius egyházak életéről és mozgalmairól. Minden téren önzetlen és felelősségteljes egyházi munkát követel. Az öntudatosabb unitárius gondolkozás kialakítása tovább is céljai közé tartozik.

Az „Unitárius Jövendő” a kettészakadt unitárius egyház kisebb részének nagyobb terhével a vállain, a tiszta erkölcs és mélyebb hitélet jegyében egy esztendő tanulságainak a birtokában bizó hittel megy tovább, hogy betöltse feladatát az unitárizmus érdekében. Hálával és köszönettel emlékezik a múltban tapasztalt megértő szellemre s olvasóitól és támogatóitól az új helyzetben is bizalmat, őszinteséget és szigorú egyházi fegyelmet vár és kér.

Szerkesztő.

„Semmi se nehezebb a világon, mint az őszinteség és semmi sem könnyebb, mint a hízélgés.”

Dosztójevszki.

Hinni, vagy nem hinni.

A keresztény ember életének alapja a hit. Erre építi fel verejtékező, fáradságot nem ismerő akarat-erővel, céltudatossággal azt a folytonosságot, amit Életnek nevezünk.

A hit az a fundamentum, amely elbirja ennek a hullámzó, önmagában egyensúlytalan építménynek: az életnek sokféleségét. Ha erre építünk, akkor bizhatunk. Enélkül minden törekvés, minden munka hiábavaló, ideiglenes és esendő.

A keresztény ember mai életformája különösképpen megkívánja, hogy ne csak ősemberi szűk látókörrrel, a fizikai erő fölényével, a munkabírás kifogyhatatlanságával harcolja meg az életet, hanem belső lelki felkészültséggel, civilizált emberre valló szellemi elsőbrendőséggel, az elhivatottság tudatával s a keresztény ember testi és lelki adottságainak latbavetésével dolgozzon, küzdjön s ha kell harcoljon is, elsősorban eszményekért, világot és emberiséget megjavító eszmékért.

Hinni, vagy nem hinni, ez most a kérdés.

Ma, amikor világhatalmi törekvés mellett különböző jelszavakkal, eszmékre való hivatkozással fegyveresen küzd újból csaknem az egész világ, csoda-e ha e pusztulás és pusztítás örvényében meghasonlik az ember önmagával s kétségei támadnak a felől, hogy lehet-e hinnie? Megengedheti-e magának az ember azt, hogy higgyen? Higyje, hogy egyszer még ember lesz az ember s felborult lelki egyensúlya újból helyrebillen s akkor újból el tudja kezdeni az életet. — Ez a kérdés ma keresztényi szempontból egyet jelent Shakespeare lenni, vagy nem lenni kérdésével, mert a keresztény ember számára a hit elvesztése egyet jelent a lét végével. Ha nem tud hinni, akkor nincs jövője, akkor elveszítette azt, amire fel tudja építeni létét. Hit nélkül nincs dolgozó, küzdő, céltudatos uton haladó, kicsi örömekért nagy áldozatra képes ember.

Sok érvet lehet felhozni ez állítás mellett és sokat ellene. Nekünk, unitáriusoknak hit szempontjából könnyű dolgunk van. Nincsenek nehéz, felfoghatatlan dogmáink. Hinni azt, hogy van egy fővalóság: Isten, aki mindent teremtett, fenntart és igazgat — van-e ennél világosabb, kézzelfoghatóbb valami? Mindennapi életünk folyamán lépten-nyomon érezzük ennek a láthatatlan, megfoghatatlan, de annál bizonyosabb, lelkeket kormányzó s azon keresztül hozzáink szóló, rólunk gondoskodó Fővalóságának a létezését.

A másik oldalon azonban nehéz feladat az unitárius hit vállalása. Tetteinkért vállalnunk kell a felelősséget; hibáink, tévedéseink jóvátételéért magunk kell meghozzuk áldozatainkat. A hit számunkra csak erőforrást, buzditást, kitartást nyújthat a munkához, melynek jól végzése megnyugvást, boldog befelé tekintést és büszke öntudatot kölcsönöz.

Hinni tehát annyi, mint lenni. Ha létet nyertünk a földön, tudjuk hinni az Egy Istenünkbe vetett teljes bizalommal és erős hittel, hogy minden az Ő akaratából történik, az ember előtt ismeretlen isteni cél szolgálatában, melyért minden meghozott áldozat a jobb, boldogabb jövőendő biztos záloga.

Ezt a kérdést ma mindenkinek úgy kell megoldania, hogy a jövő nagy feladatainak vállalásában egész emberként vehesse ki részét a keresztény eszme, az igazság és a béke nagy ügyének szolgálatából.

Kökös.

SERESTER LENKE.

Átrendezés.

Barátom katonai szolgálatra volt bevonulva. Feleségéhez egy este látogatóba érkezett, távolabbi helyről, régen látott barátnője. Másnap a vendég szétnézve a lakásban, kifogásolta az egyes butordarabok elhelyezését s javasolta, hogy csináljanak egy kis *átrendezést*, ami a javaslat alapján estére meg is történt. Pár nap múlva szabadságra érkezett a férj s nem győzött eléggé örüvendezni, hogy mennyivel barátságosabbá, hangulatosabbá, vonzóbbá tette a lakást a *jól sikerült átrendezés*, amely minden butort, minden képet a neki leginkább *megfelelő helyre* tett s minden fölösleges tárgyat eltávolított a szobából.

Hogy *mit hova* helyeznek a lakásban és mindenütt, rendkívül fontos. Egy tárlaton tehetségtelen művészek gyengén sikerült képeit, vagy szobrait a hozzáértő rendező olyan helyre és úgy helyezheti el, hogy a *jó elhelyezés* egészen megszépíti, illetve sokkal szebb és jobb alkotásoknak tünteti fel, mint a milyenek valósággal s az ítéletében megvesztegetett közönség tömegesen kapkodja el a gyenge alkotásokat, míg ugyanakkor a rossz megvilágításba és nem megfelelő helyre tett igazán szép és művészi dolgok mellett közömbösen megy el.

Az elmondottak többé-kevésbé találhatnak a különböző emberi, társadalmi alakulatokra is. Többek között a mi unitárius egyházunkra is. Itt is megtörtént a *nagy átrendezés*. Fölöslegesnek ítélt vagy gondolt butordarabokat kidobtunk, hadászati nyelven szólva az erőket átcsoportosítottuk abban a hitben, hogy így biztosíthatjuk a sikert, győzelmet. Csak arra nem gongoltunk, amit a római korban e két szóban fejeztek ki: *sum cuique*. Ez a mondás némelyek szerint azt jelenti, amit az evangéliumi megállapítás, mely szerint „méltó a munkás az ő bérére”, vagyis a földi jókból kapja meg mindenki azt, ami őt munkája után megilleti s ez esetben így egészül ki: *sallarium suum*

**Lakásváltozás, vagy hibás címzés esetén,
az új pontos cím jelzését s ürgősen
kérjük!**

cuique. Azonban nem csupán így érthető a latin mondás, hanem úgy is, hogy mindenkinek az őt megillető, neki legmegfelelőbb munkakört adni, mindenkit arra a helyre kell állítani, ahol legeredményesebben munkálkodhatik — nem a saját zsebe, hanem annak a társadalmi közösségnek a javára, melynek szolgálatába állította élethivatása. Ez esetben így bővül ki az idézett mondat: *locum suum cuique*. A hadászati átcsoportosítás is csak abban az esetben vezet jó eredményre, ha mindenik csapattest és fegyvernem olyan elhelyezést kap, amelyben a leghatásosabban fejtheti ki erejét és működése a legeredményesebben tagozódik bele az egész sereg ténykedésébe. Ez az igazság magával vonja azt is, hogy *csak sum cuique*. Mindenki csak a maga helyét, a maga munkakörét töltsse be. Két, esetleg még több lovat megülni egyszerre nem lehet. Nem mindenki vállalkozhatik arra a cirkuszi mutatványra, hogy egyik lábát egy, másik lábát más ló hátára helyezve két ló kantárszárát fogja kezébe és úgy lovagolja körül vágatva a cirkuszi porondot. Falusi szokás, hogy mindent a pap nyakába sóznak s mert a pap jó egyházi szónok, vagy jó egyháztársadalmi munkás, föltételezik, hogy egyben nagyszerű üzleti szimattal is rendelkezik, aki tudja, hogyan kell felvirágoztatni az alig szuszogó fogyasztási tejszövetkezetet, elsőrendű közigazgatási tehetség, aki akár a római birodalmat is el tudná kormányozni, kitűnő stratégia, aki meg tudja fejteni, hogy Napoleon miért szenvedett vereséget Waterlónál, elsőrendű orvosi tehetség, aki első látásra megmondja, mi a baja a faluvégi bakter tehenének, vagy a csordapásztor leánykájának, s egyben a módot és orvosságot is tiszta bizonyosan megmondja, mitől a beteg tehén és leányka meggyógyul. Ha aztán valamely téren csalódás éri a közönséget s kisül, hogy a pap elsőrendű templomi szónok, de üzleti ügyekben kétbalkezes, a közigazgatáshoz sem ért jobban, mint amennyire az egyh. szervezeti törvény előírja és így tovább, akkor nagy a kiábrándulás és felháborodás a — pap ellen.

A *sum cuique* elve sohasem jelentheti azt, hogy *omnia cuique*, mindenkinek mindent, mert ez csak zürzavart eredményez és azt, hogy „ki sokat markol, keveset fog” s ki nagy csutakba vágja a fejszét, esetleg azt nyeri, hogy beleszorul a fejszéje s nem lesz mivel a kis darab fát is felvágja. A *sum cuique* elvének megfelelő alkalmazása teszi eredményessé az átrendezéseket. A barátom lakásának átrendezése is azért sikerült, mert minden egyes butordarab a neki leginkább megfelelő helyre került. A falanszteri átrendezés azért hibás, mert Platót csordaőrzőnek teszi meg, Michel Angelóval széklábat faragtat, Luthert kazánfűtésre kárhóztatja s mindezt nagyképu tudákoskodással s a tudákosok erőszakosságával hajtja végre.

Még jó azonban, ha a falanszteri átrendezés tudákoskodó jóhiszeműséggel történik, de sokkal rosszabb, amikor mütárlati átrendezést hajtának végre azzal a célzattal, hogy a selejtet értékesnek, az értékest ér-

téktelennek tüntessék fel. Ily esetben az átrendezés egyenesen erkölcstelen, mert a *suum cuique* elv alkalmazásánál bizonyos *locusok* a *sallariumnak* rendeltetnek alá s ez utóbbi lesz a döntő tényező.

Ha az egyházunkban végbement átrendeződést, erőátcsoportosítást vizsgálat tárgyává tesszük, meg kell állapítanunk, hogy az nem mindenben sikerült úgy, amint kellett volna. Nem lehet letagadni, hogy a kezdeményezők és végrehajtók az átrendezést nagy lelkesedéssel és jóakarattal indították be és vitték végbe, de az erők átcsoportosítása nem az összes erők megfelelő elhelyezését eredményezte. Sőt Coriolanusokat termelt, kik a *volscusok* táborába mentek át, hogy onnan támadják a római vezetőket. Egy kicsit — valljuk be — falanszteri tudósok voltunk, akik felismertük Luther szenvedélyességét, Michel Angelo faragási kezűgyességét, de falanszteri logikával úgy véltük, hogy előbbi a kazánfűtésben, utóbbi a széklábfaragásban élheti ki magát, Plato pedig állatok társaságában álmodozhatik arról, hogy mily *nómoi* alkalmazásával lehet a legjobb társadalmi rendet felépíteni. Aztán naiv jóhiszeműséggel azt gondoltuk, hogy ha valaki meg tud tenni egy mérföldnyi utat, bátran kényszeríthetjük kettőnek a megtételére s ha elbirunk megerőltetés nélkül félmázsá terhet, nyugodt lélekkel vállalkozhatunk egy egész mázsának a vitelére is. Ha pedig azt tapasztaltuk, hogy valaki *valamit* jól el tud végezni, jó falusiasan szent meggyőződéssel hittük, hogy *mindent* jól el tud végezni s olyan dolgok végzésébe lovaltuk bele, vagy engedték bele menni, amikhez nem értett, mert — nem érthetett. Szóval egy kicsit falanszteri tudósok voltunk, egy kicsit rossz axiologusok voltunk, túlértékeltük önmagunkat, nem értékeltünk megfelelően másokat, nem tudtuk, hogy amely épületrészben csak könnyű darázkövet lehet alkalmazni, oda nem szabad vasbetont rakni s ahova beton kell, ott hiába kísérletezünk gipsszel. De mindezeket még resteljük bevallani, inkább úgy teszünk, mint az a gazda, aki a rossz terméseredményért szidja az időjárást, de nem akarja, vagy tán nem is tudja észrevenni, hogy a rossz terméseredményt bizonyos fokig tán az is okozta, hogy nem ért úgy a gazdálkodáshoz, mint ahogy képzeli.

Tehát minden jóakaratu lelkesedés és szép elgondolás ellenére sem sikerült jól minden vonatkozásban az átrendezés. Következmény? — *Uj átrendezés*, az erők újabb átcsoportosítása, de nem azzal az elvvel, hogy *suum cuique sallarium*, minden k anyagi vágyai, igénylései kerüljenek ki, hanem *suum cuique locum*, mindenki állíttassék a neki legmegfelelőbb munkakörbe, ahol legtöbbet tehet a közérdekért és csak *suum locum cuique*, ne bizzunk több munkát senkire, mint amennyit jól el tud végezni, különben sokat markolunk és semmit, vagy csak keveset fogunk.

Ki a házban lakik, megszokja a rossz elrendezést is és nem vesszi észre a kiáltó fonákságokat sem. Bár jőne egy jóbarát, aki meglátná az elrendezési hibáinkat s volna bennük annyi fegyelmezettség, beismerési készség, hogy a jó szónak engedve, egy új átrendezéssel teljesen rendbe hozhatnók, vonzóbbá, hangulatosabbá, szebbé tehetnók házunkat, az unitárius egyházat.

ZOLTÁN SÁNDOR.

A megrendült bizalom.

Az a kérdés foglalkoztatja egész egyházegyetemünket, hogy abból a rettenetes válságból, amibe egyházunk az utóbbi időben jutott, miképpen lehetne megtalálni a helyes és biztosan kivezető utat. Ezzel foglalkozik minden bizonnal egyházunk hivatalos vezetősége, és ezzel foglalkozik az a főtanácsos, aki közelebről nem tekinthet bele abba a zürzavarba, amibe egyházunk jutott. Nem akar bírálatokat hallani, mert abból már bőven kijutott, a kivezető utat keresi.

A kérdés az, hogy mi módon lehet megmenteni az Egyházat attól, hogy törzsvagyonából ismét egy-két milliót elköltsön, miképpen lehet megmenteni a mezőnagycsányi birtokot. E lap hasábjain történt is javaslat. Véleményem azonban az, hogy az elhangzott javaslat egyszerű ohaj marad egyházi közéletünkben s nem 80-szor 500 lejelet, hanem tizszer ötszáz lejelet sem képes egyházi vezetőségünk összehozni. Ennek pedig az eredője, az oka éppen abban található, ami mai egyház öszgazdasági helyzetünket előidézte: a megrendült bizalom.

Egyházzgazdasági válságunknak ugyanis sokkal mélyebb gyökerei vannak, mint az a tény, hogy egyházvezetőségünk az utóbbi két-három évben összesen mintegy 3—4 milliót költött el a törzsvagyonból. Hiszen elkölthetett volna 8—10 milliót is és senki kifogást nem emelhetne ez ellen akkor, ha annak fedezetéről gondoskodni tudott volna. A fedezetről való nem gondoskodhatás azonban az a tényező, ami a válságot előidézte. És miért?

Kétségtelen, hogy a vagyonkezelés módja és mikéntje miatt egyházvezetőségünk egyesével szemben megrendült minden egyházi tanácsosnak, minden az ügyeket ismerő hívünknek a bizalma. Azok, akik

Biztosítást a legelőnyösebben

az **Első Romániai**
Temetést Biztosító
R. T.-nál (ezelőtt G. SZÁVA és A. SZÁVA)

köthet.

Brassó, Weiss Mihály-u. 35

egyházi ügyeinket, vagy abból részleteket ismernek, s akik ugyanakkor ugyanazon vagyongazdálkodást és vezetőséget látják az élen, nem képesek lelkiileg rávenni magukat arra, hogy még szellemiekben, vagy erkölcsiekben is, annál kevésbé pedig anyagiakban egyházunk segítségére jöjjenek. Épp Tordán volt alkalom hallani, egyik igen jómódú unitárius egyházi tanácsostól, midőn a Bors vagyongazdálkodásáról esett szó, s egyik egyházi tanácsos által javaslatba hozott gyűjtésről, hogy: „inkább a kutyáknak, minthogy az én vagyonomat, vagy pénzemem, amiért annyit küzdtem, más dorbézolja el.”

A tények jelentőségét nem szabad lebecsülnünk. Bármennyire anyagi kérdés az egyház vagyoni helyzetének a megjavítása, itt mégsem csupán anyagi kérdéssel, sőt: itt lelki, szellemi és erkölcsi okozatokkal állunk szemben. Egész társadalmi életünk első sorban lelkiekre, szellemiekre, és erkölcsiekre van fölépítve. Az anyagi alap ezeknek csupán folyománya. A lelkiekben, szellemiekben és erkölcsiekben van a hiba, a defektus. A lelki, szellemi és erkölcsi kapcsolatok teremtik meg a bizalmat, a szó szigorú értelmében vett hitelt, megbízhatóságot, és ezeken alapszik gazdasági életünk egész lénye és hálózata. Az embereknek meggyőződéseik, elveik vannak, amelyek egymással vagy összekapcsolják, vagy pedig egymástól eltávolítják. Ha összekapcsolták, megvan a bizalom, ha eltávolítják egymástól, megrendült a bizalom. Nincsen emberi hatalom, amely megrendül, bizalmú egyéneket azon munka készséges és odaadó eredményes elvégzésére késztesen, amely munkának az irányítói egyidejűleg a megrendült bizalom címzetesei.

Ha tehát egyházunkat meg akarjuk menteni, ha egyházzgazdasági válságunkat le akarjuk küzdeni ha egyházunkban egészséges életfolyamatot akarunk helyreállítani, vagy megteremteni, akkor kétségtelenül ennek legelső feltétele egymással való kapcsolatainknak a kölcsönös bizalomba való gyökereztetése. Minthogy pedig az emberek közötti bizalom vagy bizalmatlanság eredője a lelkiekben, szellemiekben, erkölcsiekben, végeredményben pedig az elvekben és meggyőzésekben találja alapjait, olyan légkört kell teremtenünk, amely alkalmas arra, hogy mindezek a tereken bennünket egybekapcsoljanak és megszüljék az egységet. Mindaddig, amíg ezen lelki, szellemi, erkölcsi egység meg nem született, egyházkormányzati, és egyházzgazdasági válságunkat képtelenek vagyunk leküzdeni, mert nem fog létezni számunkra egyetlen olyan ható erő sem, amely a válság leküzdésére minket egy egységbe tömöríteni képes legyen.

Bármennyire áztatjuk magunkat, hogy egyházi életünk rendes medrében folyik, kétségtelenül éreznünk kell, hogy állandóan lennebb és lennebb süllyedünk. A szellemiek és lelkiek első sorban anyagi téren éreztetik hatásukat, mert a gazdasági élet az, amely a dekadenciát leggyorsabban megérzi és érzé-

kelteti. Ez azonban egyben éles fokmérője annak, hogy valahol, mélyen, rettenetes bajok emésztenek.

Bármennyire áztatjuk magunkat azzal is, hogy ezeket a bajokat és nehézségeket le fogjuk küzdeni, az képtelenség, mert félreérthetetlenül éreznünk kell, hogy egyházi közügyeink irányítását és vezetését semmiféle lelki, szellemi, és erkölcsi egység nem köti össze, nem támogatja és minden kísérlet még a fogamzás korában halálra van ítélve.

Bármennyire dicsérik egyes egyházi vezetőinket, látnunk kell, hogy tények mögött, az erkölcsiek és szellemiek, a törvényességek és bizalom honában rettenetes ür tátong a mi tényeink és az ők egyes tényei okozatai között és éreznünk kell, hogy akár a vagyongazdálkodás, akár a törvénybetartás, akár a fegyelmi eljárások, akár az egyházi életünk irányításában nem úgy jártunk volna el egyes esetekben, amint eljártak ők.

Bármennyire törekedünk, avagy törekednénk gyűjtést rendezni egyházunk gazdasági válságának kiküszöbölésére, — valljuk be önmagunknak, ha másnak nem is — hogy mi volnánk, akik a tényeket ismerjük, azok, akik legkevésbé biznók megtakarított, vagy máshonnan elvont kincseinket arra a vagyongazdálkodási rendszerre, amely egyházi életünkben ma uralkodik s arra a gazdasági szervre, amely még az egyház pénzét is néha-néha máshová téveszti, vagy arra, aki e tévesztést még csak nem is helyteleníti.

Bármennyire törekedünk tehát, hogy egy erős és életképes egységet alakítsunk ki egyházunk megmentése érdekében, látnunk kell, hogy erre képtelenek vagyunk, nem a mi hibáinkból, hanem mai egyes egyházvezetőink magatartása miatt.

És mindez miért?

Mert megrendült a bizalom. Mély szakadék választ el nemcsak gazdasági vonatkozásban, — hanem — sajnos — erkölcsi, törvénytisztelési, szellemi vonatkozásban azoktól az egyes egyházi vezetőktől, akik a válságot megteremtették, előidézték.

Biztosítsátok életeteket
és vagyontokat a

Franca Romana

Ált. Bizt. R. T.-nál

Ügynökségek az ország

minden fontosabb városában.

Felvilágosítások a biztosítás minden ágában:

Brassó, Tehénpiac 1.

A megrendült bizalom pedig csak a válság súlyosbodását fogja kiváltani mindaddig, amíg azok, akik azt előidéztek, olyan egyéniségekkel nem helyettesítetnek, akik a bizalmat önmagukkal meghozzák. Avagy kérdezzük meg önmagunkat, hogyha valakiben csalódtunk, valaki bizalmunkkal visszaélt és azt megőrizni nem tudta, képesek vagyunk-e bizalmunkkal azt olyan mértékben támogatni tovább is, amit egy egészséges közélet-folyamat feltétlenül megkövetel?

Minden olyan kísérlet tehát, amely a megrendült bizalom más irányu helyreállítására törekszik, már a fogamzás pillanatában a bizalom hiánya következtében halálra van ítélve.

Azok az egyes egyházi vezetők, akik e közbizalmat nélkülözik, és akik személyük iránt megnyilvánult és állandóan megnyilvánuló bizalomhiánya dacára sem hagyják el helyeiket és egyházunkat a válságok mind mélyebb és mélyebb pontjaira nyomják, egészen bizonyosan olyan rettentő reakciót fognak előbb-utóbb kiváltani, aminek következményeitől — bár sajnálatos, — de saját vagyoni helyzetüket sem lesznek képesek megmenteni. Nem szabadna feledniük, hogy amilyen figyelemmel ők kísérték az elmúlt idők apró eseményeit, körülbelül azonos figyelemmel kíséri az egyház egyeteme az általuk előidézett kimondhatatlanul nagy történéseket és minden bizonnyal e nagy történéseknek az előbbi apró események viszonyított mértékével fogja mérni egyház-egyetemünk mindazt, amit kiérdemelnek. Ezt írja és mondja a történelem és a logika, amely ritkán cáfol rá önmagára.

De eltekintve mindentől: ne feledjük el azt se, hogy egy közösség érdekeinek állandó veszélyeztetése a múltban, a történelem mindenkor folyamán képes volt, ha kellett, tömegeket fölrázni a tétlenségből, országokat rombadönteni, vagy helyreállítani, a történelem pedig ismétlődni szokott. Aki ma tapsol az holnap bírálhat, ha a közérdek úgy kívánja és a mai tapsolók bírálatainak a határa még ismeretlen

Dr. FAZAKAS JÁNOS.

„Az igazság hatalma oly nagy, hogy valam részecskéje nélkül még azok sem élhetnek, akik gonosz tettekből és vétségekből táplálkoznak.”

Ciceró.

Általános Hitelbank R. T.
Braşov

fiókok:

TIMIŞOARA
ORADEA

LEVÉL A SZERKESZTŐHÖZ.

Kérem, sziveskedjék az alábbi sorokat az „Unitárius Jövendő” legközelebbi számában közzétenni:

Olvasva az „Unitárius Jövendő” f. évi augusztus havi számában a háromszéki egyházkör évi közgyűlésén tartott elnöki megnyitót, mint a főtanácsi fegyelmi bíróság elnöke, kötelességemnek tartom az igazság érdekében rámutatni és igazolni, hogy az elnöki megnyitóban foglalt ama fellelés, hogy dr. Elekes Domokos e. főgondnok *ur ne érdeklődött volna fegyelmi ügye minél előbb való befejezése iránt, csak annyiban felel meg a valóságnak, hogy tényleg nem sürgette, hanem amint az a bíróság méltóságához illik, csupán óhaját fejezte ki, hogy az ügy minél előbb főtárgyalásra kerüljön és ennek érdekében folyó évi március 26-án kelt levelében szószerint ezeket írja: „...Gondolatban is távol állok attól, hogy fegyelmi bíróságunk munkáját szorgalmazó soraimmal siettessem, bátor vagyok azonban nb. figyelmedbe ajánlani, hogy igen szeretném, hogyha ezen ügy már érdemleges tárgyalásra és döntésre kerülhetne, amely ügy úgy látszik részéről még csak tanulmányozás tárgyát képezi...”*

Valóban a hatalmas peranyag alapos tanulmányozást igényelt és a főtárgyalásra való oly módon való előkészítést, hogy ne csak a bíróság elnöke és az ügy előadója, de a bíróság minden egyes tagja ismerje meg az ügyet, mert csak így lehet a kérdéses fegyelmi ügyben megnyugtató határozatot hozni. Ez a munka a fegyelmi iratok átvétele óta szakadatlanul tart, elkészült minden egyes bírósági tag részére a peranyag összefoglaló kivonata a vád és védelem bizonyítékaival együtt. Jelenleg egyes kérdésekben még foly a vizsgálat, de ennek befejezte után az ügy azonnal főtárgyalásra kerül.

Nem szokásos, de nem is kívánatos egyházunk legfőbb fegyelmi bíróságát, vagy annak elnökét munkájában sürgetni, mert a bírói és elnöki tisztesség elvállalása és a kötelességérzet önmagukban hordják a felelősség érzetét is, hogy t. i. a tisztességet vállalók azt a munkát, amelynek elvégzésére egyházi törvényeink értelmében elkötelezték magukat, tisztességgel és becsülettel el is fogják végezni, ha Isten úgy akarja.

Az „Unitárius Jövendő” olvasó táborát megnyugtathatom, hogy a kérdéses fegyelmi ügyben senki részéről sem forog fenn sem halogatás, sem pedig rejtegetés, hanem az ügyben végzett és végzendő munkálatok mindenképpen az érvényben levő Fegyelmi Törvényünk előírásai szerint törtétek és történnek.

Jara, 1940. Augusztus hó 31-én.

Hitrokoni szeretettel:

Dr. TAMÁS ISTVÁN.

A medeséri templom-padok ügye.

Unitárius egyházközségeink évszázados templomaiban a padok használatát illetőleg ősi hagyományos rend fejlődött ki, ami azon jogokon alapult, hogy a templomok alapításakor az alapító családok áldozatkészségükkel családjaiknak padokat készítették vagy szereztek s ezen padok használatát apáról-fiúra és unokára és így további nemzedékekre mint családi szerzett jogot hagyományozták. Unitárius székely népünk — mely az ősi jogot és hagyatékot talán minden népnél nagyobb tiszteletben és megbecsülésben tartotta és tartja — ezt a családi szerzett jogot is oly egyéni és az ősök emlékével megszentelt jognak tekinti, amelyet még gondolatban sem vitatna el az egyes családoktól, nemhogy cselekvőleg lépjen fel valahol az ősjog megsértésével.

Annál inkább megdöbbentő eset a medeséri ősi székely egyházközségünk válsága, amit az a tény robbantott ki, hogy egy ottlakó, de ilyen ősi szerzett joggal nembiró unitárius család érdekében a család jelenbeni nagy összeköttetése révén a templompadok használatában kifejlődött ősi hagyományos rendszert megtámadták, a szerzett jogokat kétségbevonták és azoknak rovására előnyt kívánnak maguknak szerezni. Ez a felháborító támadás az ősök emlékének tiszteletbe nem vételével a legnagyobb mértékben felkavarta a medeséri békés unitárius székely családok életét és az egyházközség hiveinek nagy többsége élesen tiltakozott ezen sérelmes támadással szemben és kijelentették, hogy a templomban családi padjaikhoz való ősi jogukat nem engedik alku tárgyává tenni és ezáltal megsérteni az őseik iránti kegyeletüket.

Az egyházközségi többségi akarattal szemben azonban az illető család összeköttetése egyenesen egyházunk főhatóságának közbelépését és döntését erőszakolta ki. Így történt, hogy ezen felháborító ügyben a családi összeköttetés révén a missiószabványbizottságnak a jogtól és törvénytől messzeeső véleménye alapján az Egyházi Képviselő Tanács f. é. június hóban tartott gyűlésén foglalkozott a kérdéssel — amely gyűlésnek az érdekelt család tagja volt az elnöke, a ki egyben a missiószabványbizottságnak is elnöke — és

olyan sérelmes határozatot hozott, amely egyházi évszázados alkotmányos életünkben a törvények figyelmen kívül hagyásával talán páratlanul áll. Az Egyházi Képviselő Tanács az egyházközséghez intézett leiratában kimondja, hogy mindenki mint egy Istenünknek gyermeke, szabadon és korlátozás nélkül használhatja a templom padjait.

Az egyházi főhatóság ezen törvénybe ütköző eljárással hozott sérelmes határozatát a legnagyobb megdöbbenéssel fogadták a medeséri unitárius hivesek és tradicionális joguknak ilyen semmibevétele annyira elkésértette őket, hogy azóta templomba sem kívánnak járni, mert lelki nyugodtságukban érzik magukat mélyen fölzaklatva és megfosztva attól, hogy nyugodtan imádkozhassanak templomukban. A jogaiban mélyen megsértettek, mintegy 60 egyházközségi tag aláírásával hatalmas felterjesztést és felebbezést intéztek az egyházi Főhatóság, illetve Főtanács elé.

Felterjesztésük indokaiban felsorolják, hogy az Egyházi Képviselő Tanács sérelmes határozatát hatáskörének túllépésével, alkotmányellenesen, a szerzett jog fogalmának legmélyebb megsértésével, egy határozat megkivánt törvényes kritériumainak figyelmen kívül hagyásával, egyházközségeinknek biztosított önkormányzati jog megsértésével, ma élő egyházi és nemzeti létünk alapjait képező tradicionális jogok és keretek megsértésével, egyházközségeinket és az egyház egyetemét alkotó hivesek többségi akaratának figyelmen kívül való hagyásával, az egyházközségek-egyházkörök-egyházegyetem szervezeti alkotmányos alapjait megbomlasztani alkalmas módon hozta meg. Részletes indokolásuk során odanyilatkoztak, miszerint sajnálattal állapítják meg, hogy mint egyszerű egyházközségi hivesek kényszerülnek egyházi főhatóságaink figyelmét fölhívni arra, hogy alkotmányjogunkat kellő tiszteletben tartsa és ugyancsak sajnálattal állapítják meg, hogy bizonyos személyi érdekek egyházalkotmányunkat ilyen súlyosan veszélyeztethetik.

E rendkívül súlyos egyházi sérelem ügyben várjuk a fejleményeket.

Dr. Sz. A.

Főtanácsi szónokok és beszédek.

A főtanácsi szónok nem mindennapi reprezentánsa az egyháznak. A püspök nevezi ki, aki rendszerint nagyon ügyel arra, hogy az illető úgy szellemileg, mint szónoklás tekintetében a legjobbak közül való legyen. Főtanács vagy zsinat idején az egész egyház területéről az egyházfenntartó elem legkiválóbbjai gyűlnek össze és hallgatják a templomi szónokot, de ilyenkor a többi felekezetekhez tartozók közül is több érdeklődő akad és lesz tanuja, esetleg megítélője az alkalmi szereplésnek. A szónoknak az unitárius egyházat, az unitárius szellemet és gondolkodást kell képviselnie rendesen igen nagy hallgató-

ság előtt és a képviselőnek, a kivételes számbamenő templomi szolgálatnak az egyház méltóságához és a tisztult unitárius gondolkodáshoz minden tekintetben méltónak kell lennie. Meggyőző erő kell sugározzék a tartalomból, szavakból és előadásból. Bizonyosságtétel kell legyen minden elmondott szó, minden szárnyára kelt gondolat.

Ezért csakugyan kivételes kitüntetés volt ezelőtt, ha a püspök valakit főtanácsi vagy zsinati szónoknak nevezett ki. Aki ebben a kitüntetésben részesült, tudta, hogy nem közönséges munkát kell végeznie, vagyis minden erejét össze kell szednie és minden

képességét meg kell feszítenie, a tőle telhető legjobbat kell adnia, hogy hivatását legjobban töltsse be. A kinevezett szónok nemcsak arra ügyelt, hogy az alapige találó és kifejező legyen, a tárgy megválasztása és a tartalom kidolgozása a hallgatóságot kielégítse, hanem arra is, hogy a beszéd megfelelő előadással a figyelmet felébressze és az érdeklődést ébrentartsa, eszméket adjon és az unitárius gondolkozást a lelkekben mélyítse, a hallgatót jobban hozzáfűzze az egyházhoz és indítást adjon jócselekedetek gyakorlására, vagyis a szó igaz értelmében missziót teljesítsen.

Olvassuk csak el legalább egy emberöltőre visszamenőleg a főtanácsi vagy zsinati beszédeket, melyek az utóbbi időben, pár esetet kivéve, mindig nyomtatásban jelentek meg s meg fogunk győződni, hogy így volt. A magas és tudományos színvonalon álló Keresztény Magvető, mint irodalmi értékkel bíró szellemi termékeket, ezeket az alkalmi beszédeket közölte. Azokat a hittani, bölcsészeti, egyháztörténelmi, pedagógiai, stb. tudományos dolgozatok közé beilleszthetőnek és odavalónak tartotta. Ha tartalmilag a színvonalat nem ütötte meg, kivétel volt.

Most is a püspök nevezi ki a főtanácsi vagy zsinati szónokot. De az utóbbi időben a kinevezés mintha vesztett volna kitüntető erejéből. Mintha a szónokok nem éreznék át a szereplés fontosságát eléggé az egyetemes egyház szempontjából is és annak a közönségesből, a megszokottból kiemelkedő jellegét. Mintha nem mindenki tenné eléggé tanulmány tárgyává a tárgy megtalálását és kidolgozását, hogy az szellemileg súlyt jelentsen, a jelenlevőknek kellemes, lelküket foglalkoztató szellemi élvezetet nyújtson és gyakorlatilag is indítást adjon. Mintha nem mindenki fogná fel szerepét úgy, hogy az istentisztelet az egyház legmagasabb fórumán lejátszódó elvi harcoknak, szellemi csatáknak, a törvényhozói testületben kifejezésre jutó legjobbat akarásnak részét képezi. Mintha mostanság nem szednék össze és nem feszítenék meg az emberek szellemi erejüket és előadó képességüket úgy, amint az alkalom és egyház érdeke, a tisztult vallásos gondolkodás hódító ereje azt megkívánja. Nem eléggé tömör és mégis könnyed, magvas és mégis élvezetes a beszéd. Nem nyújt meglátásokat, nem szór eszméket, nem sugároz szellemet és meggyőző erőt, nem foglalkoztatja eléggé úgy az egyszerű ember lelki világát, mint a bizonyágtévést kereső és megítéléshez szokott tanult ember gondolkozását.

Nem is olyan régen, de több mint 10 éve, püspökválasztó zsinaton egyházunknak akkor már tekintélyes állást betöltő embere a szószéken, amikor más felekezetek képviselőinek testületi küldöttségét észrevette, beszéde elején elnézést kért, ha talán öntudatos unitárius szellemben beszél. Ez a közbeszurt mondat a nyomtatásban megjelent beszédben nem olvasható, de a beszéd tartalma sem mutatja, hogy

erre a szokatlan megijedésre és jellembeli gyengeséget mutató kijelentésre szükség lett volna. Sokan szégyelték miatta magukat. De egyebeket is megfigyelhetünk. Van olyan, aki nem tűz határozott célt maga elé, amely felé a hallgatóságot fokozatos szellemi emelkedésben ellenállhatatlan erővel magával vigye; beszéde száraz és érdektelen marad. Van olyan, aki hanganyagát a hatalmas templom nagy méreteihez nem tudja alkalmazni s szónoklatának már az elején rekedtre kiabálja magát; gyötrelmes végighallgatni, de nem is vezetett hegycsúcsra senkit. Akad olyan is, aki ilyenkor is másfelekezetű prédikátornak évtizedek előtt nyomtatásban megjelent beszédét mondja el szinte szóról-szóra s így saját szellemi erejéből természetesen nem ad semmit; az ilyen ember nem méltó a megtisztelő feladatra. Előfordul, inkább beképzelt és önmagával eltelt embernél, hogy még e kivételes alkalomra se írja le és nem tanulja meg a beszédét s óráig tartó felhígított mondatokban halálra untatja a hallgatót; az ilyenre csakugyan ráillik a szakértő megjegyzés: könnyebb hosszú beszédet mondani, mint rövidet. Megtörténik az is, hogy a papszenteléssel egybekötött alkalomra felkért zsinati szónok, amint két év előtt történt, nem tud különbséget tenni a saját feladata és a más hivatása között. Összetéveszti magát a papszentelést végző püspökkel. Elfelejtí, hogy ő csak zsinati szónok, aki legfeljebb beszéde végén néhány mondattal hivatkozik az ünnepélyes pillanatra, mint ahogy a multévi szónok tette, de nem az ő hivatása papszentelő beszédet mondani. Azt elvégzi a püspök. Az utóbbi időben elhangzott főtanácsi beszédek közül nem mindenik jelent meg a régi szokáshoz híven, nyomtatásban. Bizonyára szerzőik nem tartották alkalmasnak erre. Mennyire kiemelkedett ezek közül pár év előtt egyik már néhai lelkésznek tartalmas, őszinte hangot pengető, komoly meglátásokat lerögzítő, alkalomszerű szép főtanácsi beszéde.

Csak kiegészítésül említjük meg, hogy akad olyan lelkész is, aki a megtisztelő felkérést, hogy a főtanácsi szónok szerepét vállalja, nem fogadja el, de a főtanácsi gyűlésen megjelenik és szónokol. Hiányzik az önbizalma vagy tulságosan kényelmes szellemileg ahhoz, hogy az alkalomhoz illő beszédet készítsen? Az ilyen feladat elől önérzetes ember nem tér ki. S ha mégis megtörténik, nem érdemes arra, hogy komoly egyházi vonatkozásban többé vele szóba álljanak.

Megnyugtatásul szolgálna és az egyházi érdeket is munkálná, ha ezek a szerény, de őszinte megjegyzések, egyéni megállapítások minél többeknek okot adnának a gondolkodásra és buzdítást a jövőre.

vj.

„Aki az igazsághoz tévelygés útján jut, forróbann öleli.“

Kiss János.

Egyházköri közgyűlések:

Az udvarhelyi egyházkör évi közgyűlését Lókodban aug. hó 15-én tartotta Dr. Máthé István f. ü. gondnok és Bálint Ödön esperes elnöklésével. A közgyűlést a f. ü. gondnok nyitotta meg. Beszédében olyan középutat kíván, melyen haladva, nem jó ellentétbe az egyház önmagával s a közösség előtt háttérbe szorul az egyén. Önfegyelmzés, áldozathozatal, lemondás, türelem kell, hogy vezessen. Összhang az egész vonalon a lelkek megnyugtatóására s egyházunk virágzására.

Az értékes megnyitó után Simén Domokos közügyigazgató szívéhez szóló, emelkedett hangulatu imát mondott.

A tárgysorozat pontjai közül az esperesi évi jelentés emelkedett ki. Részletes, pontos, lelkiismeretes munka. Meg lehet látni benne az egyházkör helyzetét s meg lehet tudni belőle, hogy az egyházközségek szellemileg és anyagilag gyarapodtak, valamint az alapok is növekedtek, az adósság fogyott, a lelkészek irodalmilag sikeresen tevékenykedtek. Szégyelni valónk nincs, dicsekedni nem akarunk.

Megemlítést érdemel a nevelésügyi bizottság jelentése is. A hitoktatásról, egyházi énektanításról, gyermekistentiszteletekről, szórványgondozásról hü, kimerítő és megnyugtató képet ad. A jelentés komolysága Kővári Jakab elnököt s a bizottság derék tagjait dicséri.

A közgyűlés a tárgysorozat egyéb pontjait is, mint az E. K. T. leiratait, a köri számadást stb. a rendelkezésre álló 3 óra alatt tárgyilagossággal hozzászólásokkal és javaslattételekkel tárgyalta le. Gyűlés végén a hivekkel együtt a gyönyörű, tiszta, világos templomba mentünk, ahol Kádár Lajos vargyasi lelkész imáját és alkalmi beszédét, valamint a köri énekvezérek lelkes együttes éneklését hallgatva, úgy éreztük, hogy nagyon közel van az Isten, biztat, bátorít és továbbra is megáldja azt a munkát, amely

hittel, szeretettel kívánja építeni, szépíteni a békeség országát, melyben mindenki boldog lehet.

VÁRI DOMOKOS köri jegyző.

A kolozsdobokai egyházkör, augusztus hó 18-án Kolozson tartotta évi közgyűlését a körhöz tartozó egyházközségek részvételével. Tudósító szerint a közgyűlés kiemelkedő pontja a felügyelő gondnoki állás betöltése volt. A Dr. Gál Kelemen lemondása folytán megüresedett f. ü. gondnoki állásra a közgyűlés az elnökség javaslatával szemben egyhangulag Kelemen Lajos kiváló történettudóst, a Magyar Tudományos Akadémia tagját választotta meg.

Tudósító a tárgysorozat egyéb pontjairól nem emlékezik meg, de hozzáfűzte a következő sorokat:

„Barabás Miklós esperes elnöki beszámolójában éles támadást intézett az U. J. ellen. Odanyilatkozva türelmetlenségében, hogy az U. J. megmételje az unitárius hivek lelkét és ezért sürgősen be kell a lapot tiltani. Természetesen elfeledkezett indokokkal alátámasztani türelmetlenségi indítványát, hogy mikor és miről közölt az U. J. valótlanosságokat, melyeknek megcáfolasát még eddig senki meg sem kísérelte. Emlékeztetni kívánjuk Barabás M. esperes afiát arra a ténykedésére, mely szerint ugy 6—7 évvel ezelőtt hasonló türelmetlenséggel dolgozott az Unitárius Közlöny központi lap ellen és a nagyenyedi előfizetőket lemondásra bírta, hogy az általa nagy buzgalommal terjesztett Unitárius Evangélium mellé pártoljanak és csak ezt az egyedül üdvözítő lapot olvassák. Még az egyházközség részéről is le akarta mondani az Unitárius Közlönyt, de az akkori gondnok ehez nem járult hozzá. Ugy látszik Barabás esperes mostani szereplésével az U. J. ellen ugyanazon a járósallagon kíván haladni, mint amely járósallagon az U. Evangélium terjesztésével törtétt. Közgyűlés azonban a lap elleni indítványt nem tette magáévá“.

S Z E M L E

A romániai unitárius egyház vezetősége.

Az egyházi főhatóság a Romániában maradt unitárius egyház vezetésére Dr. Gál Miklós főgondnokot és Árkosi Tamás esperes-közügyigazgatót jelölte ki ideiglenesen, melléjük adva az E. K. Tanácsnak Romániában maradt tagjait. Ezek a tagok az elébb említettekén kívül az aranyostordai körből: Tanka Károly f. ü. gondnok, Pataki András jószágfelügyelőségi elnök, Adorján Géza a Bors hagyaték hármass bizottságának tagja; a kolozsdobokai körből: Barabás Miklós esperes; a küküllői körből: Szathmáry Gyula f. ü. gondnok; a háromszéki kör Romániában maradt részéből Kovács Lajos esperes és a felsőfehéri kör kiküldöttje, vagyis összesen 10 tag.

Az első értekezlet. Az E. K. Tanácsnak Romániában maradt tagjai első értekezletüket szept. 26-án tartották Tordán, az egyház hivatalosan megjelölt központi helyén. Az értekezleten a következők jelentek meg: Dr. Gál Miklós, Árkosi Tamás, Adorján Géza, Pataki András, Lörinczy Dénes, Barabás Miklós, Kovács Lajos és a tanítók képviselőiben be volt hiva Erdős Mihály tordai énekvezér. Az értekezletet Dr. Gál Miklós főgondnok vezette, aki néhány szóval utalt a változott helyzetre és jelezte az egyházi főhatóság ideiglenes intézkedését a vezetésre vonatkozólag. Az értekezlet mindenekelőtt a vezetőséget egészítette ki a feltétlenül szükséges tagokkal. Így ideiglenesen előadónak és jegyzőnek Lörinczy Dénes tordai lelkészt választotta meg, a titkári és pénztárosi

állásra Dr. Bardócz Béla tordai ügyvédet határozta felkérni, aki a kormánnyal való összeköttetést is hivatva lesz fenntartani és minden egyházi ügyben etekintetben eljárni. Javadalmazása megegyezés alapján történik. Elnöki megbízás alapján Lörinczy Dénes tett írásba foglalt jelentést az eddig történt elnöki intézkedésekről. Számbavették a Romániában maradt egyházközségeket és felekezeti iskolákat, a lelkészeket, segédlelkészeket és tanerőket, az E. K. Tanács és Főtanács tagjait, a belsőemberi özvegyeket és árvákat stb. Gondoskodtak a felekezeti tanerők és nyugdíjintézeti tagok október havi járandóságának a biztosításáról. Intézkedéseket tettek a megüresedett felekezeti iskolai állások betöltésére nézve. Az esperes nélkül maradt felsőfehéri kör vezetésével Fekete Lajos urmösi lelkész, egyházköri jegyző van megbízva. Miután ennek az egyházkörnek képviselője az E. K. Tanácsban az esperes volt, indítvány hangzott el, hogy az esperes jógutóda, az egyházköri jegyző hívassék be az E. K. Tanácsba. Értekezlet úgy határozott, hogy a kör képviselőjét gyűlésben jelöljék ki, vagy ha az nem volna lehetséges, a kör vezetői állapotjanak meg egymás között. Az iskolai beiratkozások eredményéről az elnökség intézkedése alapján kell jelentést tenni.

A Romániában maradt egyházközségek és iskolák. Romániában 51 egyházközség maradt, az önálló hatáskörrel működő segédlelkészi állásokat is beleszámítva és 9 felekezeti iskola. Az egyházközségek a következők:

1. *Kolozsdobokai körből:* Arad-Temesvár, Magyarországon, Marosujvár, Nagyenyed, összesen 4.
2. *Aranyostordai körből:* Abrudbánya, Alsó-felső-szentmihály, Alsójára, Aranyosrákos, Bágyon, Csegez, Komjászeg, Kövend, Lupény-Vulkán, Mészke, Petrozsény, Sinfalva, Szind, Torda, Tordatur, Torockó, Torockószentgyörgy, Várfalva, Verespatak, összesen 20
3. *Küküllői körből:* Ádámos, Bethlenszentmiklós, Désfalva, Dicsőszentmárton, Harangláb, Küküllődombó, Küküllőszéplak, Magyarsáros, Magyarszentbenedek, Medgyes-Erzsébetváros, Szőkefalva, össze-

sen 11. 4. *Kereszturi körből:* Alsóboldogfalva, Magyarországon, Pipe, Sárd, Ujszékely, összesen 5. 5. *Udvarhelyi körből:* Székelyderzs, Székelymuzsna, összesen 2. 6. *Felsőfehéri körből:* Alsórákos, Datk, Fogaras, Nagyszeben, Olthévíz, Segesvár, Ürmös, összesen 7. 7. *Háromszéki körből:* Brassó, Bukarest, összesen 2. *Felekezeti iskolák:* Magyarországon, Alsó-felső-szentmihály, Mészke, Szind, Bethlenszentmiklós, Dicsőszentmárton, Küküllődombó, Magyarsáros, Harangláb. A kormány új felekezeti iskola beindítására engedélyt adott Brassóban, Lupényban és Petrozsényban. Brassóban a f. isk. évben a felekezeti iskola nem indulhatott meg, a másik két helyről nincs biztos tudomásunk.

A Bors hagyaték bonyolult, rendezetlen ügyével is foglalkozott az értekezlet, amely szinte minden egyéb vagyon nélkül tehertételként maradt a romániai egyházra. A csányi birtokot a hatóság illeték-különbözettel terhelte meg visszamenőleg, mivel a birtok haszonbérbe van adva és büntetést is szabott ki, ami összesen 4—5 ezer lej közötti összeget tesz ki. A vezetőség a bányabükki erdőn tűzifát vágatott le. Mivel lopták, eladatta. A befolyt 31.000 lejt a hatóság letétbe helyeztette, amíg a tulajdonos kérdése tisztázva lesz. Mindezeknek az ügyeknek rendezésére az értekezlet Adorján Géza ügyvédet kérte fel.

A lelkészi államsegély és iskolai segély ügyében az értekezlet Dr. Gál Miklós főgondnokot felkérte, hogy utazzék sürgősen Bukarestbe s annak elintézését személyesen szorgalmazza a kormánynál.

Tervbe van véve a főtanácsi tagok összehívása, vagy legalább az arrahivatott tagokkal kibővített E. K. Tanács ülése.

Magán vélemény a változással kapcsolatban. Egyik lelkész a változással kapcsolatban levélben egyebek között a következőket írja: „Minket már másodízben érintett meg a nagy vihar.” Váratlan volt a fordulat, amely készületlen talált s amely unitárius anyaszentegyházunkat, annak egyházközségeit és híveit ismét két részre osztotta. Csak-hogy míg az első szétszakításnál Erdélyben egységes maradt anyaszentegyházunk, addig ma annak mintegy 60 százaléka csatoltatott Magyarországhoz és csak mintegy 40 százaléka maradt a régi állam, Románia keretei között minden szellemi központ és anyagi erő, középiskolák és egységes irányítás nélkül. . . Most tűnik ki, hogy mit ér a vagyon központosítása, mit ér annak egyetlen Sora-házba való befektetése. . . Egyházi főhatóságunkkal (mely az utóbbi időben szavát nem szerette hallatni) és az államhatalom vezéreivel azonnal tisztázni kell helyzetünket és lehetőséget keresni a szervezkedésre, mert az itt maradt egyházközségek legtöbbje szegény, hol a lelkészek és tanítók megélhetése sincs biztosítva. A hívek egy része szórványban él, kicsi az összefogó kapocs. . . Annyi bizonyos, hogy nekünk nagyon gyorsan kell

ALAPITVA 1823.

Scherg Vilmos és Társai

R. T.

POSZTÓ ÉS DIVATÁRU GYÁRA

a legfinomabb és leg-tartósabb uri- és női divatszöveteket gyártja.

LERAKATOK:

Brassó, Temesvár, Kolozsvár

cselekednünk, ha oldott kéve gyanánt széthullani nem akarunk. Meg kell keresni az összeköttelést a többi magyar egyházakkal és karöltve kell jövőnket hiharcolni", stb. — Azt hisszük, hogy minden Romániában maradt unitáriusnak ez az érzése és sürgős követelése.

Dávid Ferenc Brassóban. Az 1903-ban megjelent „Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó” című nagyszabású több kötetes műnek a 101-ik lapján a következő szavakat lehet olvasni: „1568, die 10 Febr. kommt der König Johann gegen Kronen (Hgs) und lässt seinen Hofprediger Franciscum Davidis, der ein Arianer worden, in der evangelischen ungarischen Kirche predigen. Massa in Fasc. Litt. Cur.”

Vagyis Dávid Ferenc János Zsigmond fejedelemmel 1568. febr. 10-én Brassóban volt, mint a fejedelem udvari papja és az evangélikus magyar templomban prédikált. Nem ártana erről a látogatásról bővebbet is tudni, valamint azt is, hogy Brassó környékén valahol még nem jelent-e meg.

Nyugalmi helyzet. *Levelet kaptunk, melyből idézzük a következő sorokat: „A nyugalmi helyzetről az utóbbi időben néhányszor nyilvánosan is szó esett. Mindenki óhajtja. Senkisem dolgozik ellene. De a helyzet tisztázása érdekében nem kell-e feltenni a kérdést, hogy ki vagy kik idézték elő a nyugalmi helyzet megzavarását, az egyházi élet felforgatását? Kik állítottak az egyház vezető állásába önmaga által is elismert erkölcsi defektusban szenvedő embert, aki a többség bizalmát nem bírja s állásához való görcsös ragaszkodása erős tövis-szúrás az egyház testében, melyet az egyház minden tagja érez, míg az általa is többször hangoztatott csendes visszavonulást végre nem hajtja. Aztán ott vannak nem egy vezető állásban sullyal és tekintéllyel nem bíró, hozzá nem értő és tapasztalatlan, csak károkat okozó emberek, kiknek munkásságát még nyilvános figyelmeztetésekre se vizsgálja felül senki. A törvénytelen lépéseknek és azok erőszakos keresztül hajszolásának nincs vége. Vajjon nem azok részéről kell-e kiindulnia a nyugalmi helyzetre törekvésnek, akik azt megrontották? Avagy azoktól várják némelyek a nyugalmi helyzet megteremtését, akik azt mindig féltették s az egyházi élet felforgatásától távol állottak? És úgy, ha a megbántott lelki hibáiban minden hibára, tudatlanságra, erőszakos épenytelenségre stb. sűrű fátylat borítanak, kik igazolják azokat? Nyugalmi helyzetre de ezt azoknak kell megteremtteni, érteni, akik azt elrontották.”*

Teológiai Értesítő. A Teológia Akadémia múlt iskolai évről Dr. Fikker János dékánban megjelent. Az iskolai esztendőre vonatkozó adatokat, az előadott tárgyakat, a tanárok munkásságát, a növendékek nevsorát, segélyezéseket, pályázatok eredményét, az

önképzőköri jelentést stb. foglalja magában. Az Értesítő élén Dr. Fikker Jánosnak „Az ember hivatása” című dolgozata foglal helyet. A múlt évi Értesítőben Dr. Kiss Elek tollából közreadott dolgozatra egyik egyházi lapunk nagy szerényen azt jegyezte meg, hogy nem az Értesítőbe való, mert a Teológiai Intézettel és növendékekkel nincs semmi kapcsolata. Dr. Fikker János dolgozatára vonatkozólag is kérdezhettük, hogy vajjon ebből az elvont, száraz, idegen szellemű fejtegetésből megtudja-e az olvasó, hogy mi az ember hivatása s megtudták-e, megértették-e a növendékek, kik előtt a dolgozat elhangzott? Van-e benne valami, ami a növendékeket a választott pálya szeretetére, hivatásuk betöltésére, a tudományban való elmerülésre, komoly tanulmányozásra stb. buzdítja? Ennél gyakorlatibb és a mi unitárius életünkhöz jobban hozzásimuló, tudományos tekintetben is színvonalon álló előadásokat várunk, melyekből növendékeink nemcsak értenek valamit, hanem lelkük, szellemük alakítására a kívánt hatást gyakorolja. Ezzel szemben örömmel állapítjuk meg, hogy a növendékek vizsgái sikerültek s minden kitűzött pályadíjra akadt megjutalmazott pályamunka. Ha akár a vizsgák, akár a pályamunkák elbírálásánál a kívánatos színvonal érvényesült, a jövő unitárius papságára jóreménységgel nézhetünk.

Hősi magatartás a gyakorlatban. Mint minden szervezetben és területen, a mi unitárius egyházunkban is akad ember, aki szavaiban hősnek, bizonyágtévő magatartásban gyöngének, szegénynek mutatkozik. Mikor a szószékről szélesebb területről összegyűlt sokaság előtt az unitárius vallás szépségéről s hitünk meggyőző erejéről kellene beszélnie, mert az ünnepélyes alkalomnak ez adna méltó tartalmat, — demagógszerű, üres frázisokban, oda nem tartozó támadó beszédekben éli ki magát, mialatt az esperes, saját beismerése szerint, alant a papizékben alszik. Gyűléseken szintén hőködő szónok. — Jön aztán nem várt és nem örömdetes pillanat, midőn a hősnek tetteiért bátor szívvvel helyt kellene állani, igazságát hősi magatartással a méltatlan eljárással szemben védenie kellene, az ügy érdekében egész testi és lelki erejével ki kellene állania s másoknak is, de különösen az ifjuságnak követendő példát kellene mutatnia — s ekkor a hősből gyarló ember lesz, egy-két napi szenvedés súlya alatt testi-leg és lelkileg összetörik, meggyengült idegzetével alán még sir is és megijedt, elhomályosult gondol-

Vásároljon az

E L E K E S

k ö n y v é s
p a p i r ű z l e t b e n .

kozással, nem tiszta ítélő képességgel kedvezőtlen, aggodalmas jövőt teremt magának és azoknak, akikhez tartozik. Unitárius egyházunknak nem ilyen hősökre, hanem minden körülmények között helytálló, szükség esetén erős lélekkel kiállni tudó, önfeláldozó és biznyságtévő emberekre van szüksége.

HALÁLOZÁS.

GÁLFALVI SÁMUEL. a székelykereszturi főgimnázium nagynevű és közbecsülésben álló nyug. tanára és tb. igazgatója, élete 62-ik évében, szeptember 28-án pár napi szenvedés után Székelykeresztúron befejezte áldásos földi életét. Az egyházi főtanácsnak tagja és az egykori 22-ik honvédgyalogezred tűzharcos főhadnagya volt. A világháború idején és után éveken át orosz fogságban szenvedett. A székelykereszturi Unitárius Főgimnázium Előjárósága szomorú jelentésében a nagy halotról egyebek között a következőket mondja: „A boldogult 1901 óta volt intézetünknek jeles tanára, a világháború után pedig 1920-tól 1933-ig kitűnő igazgatója. Nagyszerű tanári és kiváló igazgatói működésével, szeretetreméltó egyéniségével, jólismert minta-iskolává szervezte a székelykereszturi Unitárius Főgimnáziumot. Az ő családja az iskola és abban a székely ifjuság volt. A szervezetét megtámadó súlyos kór miatt teste már hét évvel ezelőtt megrokkant, de nemes lelke a megrokkant testben is állandóan az iskola és az ifjuság sorsával foglalkozott, azon őrködött haláláig. — Emlékét nevére elnevezendő alapítvánnyal örökítjük meg s e célra fordítjuk a koszorúmegváltásokat is.” A főgimnázium aulájából temették el szeptember 30-án. Midőn a magunk részéről is felhívjuk az elhunyt kiváló férfi barátait, tanítványait, ismerőseit, hogy az emlékét megörökítő alapítványhoz tehetségük szerint járuljanak hozzá, köszönettel vesszük, ha tanártársai közül valaki megnyugodott afiának az érdemeit részletesebb méltatásban juttatja hozzánk, hogy a Romániában élő unitáriusok is olvassák és tanuljanak belőle.

Bágyoni CSEGEZY MÁRTON ny. vasuti felügyelő, egyházi tanácsos, az arany érdemkereszt és vitézségi érem szallagon és a hadiékítményes vöröskereszt érdemjel tulajdonosa élete 74-ik évében szept. 30-án Besztercén hosszabb szenvedés után elhunyt.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Braşov, Str. Dr. Babeş 1 sz.

hova a lappal kapcsolatban minden megkeresés, közlemény és pénzösszeg küldendő.

A lapba szánt minden cikk vagy egyéb közlemény a hónap 5-éig a szerkesztőségben kell, hogy legyen.

„A magyar becsület és igazság nemes harcosa volt. Példaképe a derék hivatalnoknak, akinek se szívéhez, se kezéhez szenny nem tapadhat.” Nagy család és kiterjedt rokonság gyászolja.

BARTÓK GÉZA polgárdii lelkész, a dunántúli körzet missziós lelképásztora október 7-én, hosszas szenvedés után befejezte földi pályafutását. Polgárdiban kezdte lelkészi szolgálatát, majd néhány esztendőre Várfalvára jött, honnan ismét Polgárdiba tért vissza, hogy a dunántúli unitáriusok buzgó gondozója, a község társadalmának felekezeti különbség nélkül lelkes vezére legyen. Emléke áldott!

TÁJÉKOZÁSUL.

Az „Unitárius Jövendő” egy esztendő leforgása alatt az egyházi tisztesség, becsület, megbízhatóság érdekében hiteles adatokra támaszkodó kritikai cikkeknek is helyet adott, mert az egészségtelen egyházi szellem tisztítására azt szükségesnek tartotta. Az egyetemes egyház magasabb érdeke és nem a hibákat elkövető személyeknek esetleges nem tetszése lebegett szeméi előtt. A szerkesztőség maga ritkán nyilvánította véleményét, s ha tette, az erkölcsi tisztaság, önállóság és soha nem mellőzhető felelősség érdekében tette. A beküldött cikkeknek és közleményeknek helyet adott, ha úgy látta, hogy azok javítani, gyógyítani akarnak. Amikor a változás, az egyház kettészakítása bekövetkezett, a multa vonatkozó egy-két cikk és közlemény már be volt küldve és azok alapján a lap tartalma nagyrészen össze volt állítva. Ilyen kritikai közlemények ebben az átmeneti számban még olvashatók. A jövőben a multa vonatkozó dolgozatokat csak abban az esetben közlünk, ha azok az egyetemes egyház általános érdekét szolgálják, vagy a mult történetének a valóságát és hűségét igyekeznek feltárni. Különben a mostani szám elején olvasható program lesz az irányadó.

AZ OLVASÓKHOZ! A változással a nyomda ára kétszeresére emelkedett. Emiatt a lap előfizetési díját mérsékelten emelni vagyunk kénytelenek. 1940 szeptember 1-ig a hátralékos előfizetési díj természetesen 100 lej, illetve 4 Pengő marad. 1940. szept. 1-től Romániában évi 130 lej, külföldön évi 5 Pengő, illetve annak megfelelő összeg lesz a lap előfizetési ára. Hitrokoni és testvéri szeretettel kérjük olvasóinkat, hogy a román területen most már egyedüli unitárius lapnak előfizetési díját és hátralékát mielőbb a szerkesztőhöz, Magyarországon a Királyhágón ineni részen id. Hadházy Sándor egyh. pénztárhoz, Kolozsvár, Kossuth Lajos u. 12 sz. és a Királyhágón túli részen Ujváry László urhoz Bpest, V. Koháry-u. 4 sz. alá juttatni sziveskedjenek, hogy egyházi és hitéleti feladatunkat teljesíteni tudjuk.

Ujváry Sándor
Unitárius Központ Gyűlési
Törvényes tanácsnok úrnak
Budapest.
VIII. Vélősi u. 66/b
Magyarország